

HUOLEN ANALYSOINTI

Tunnista kenen ongelma, mikä ongelma,
ongelman tausta ja löydä oikea ratkaisu!

Terveydenhuollon palveluohjaus -
Kehitysvammaisen henkilön tukena terveydenhuollossa

Ydinviesti

- TIEDON KERUU ASIAKKAASTA TÄRKEÄÄ, JOTTA NÄKISI KOKONAISUUDEN
 - Omaiset ja kodeissa toimivat työntekijät tarvitsevat tukea tiedon keräämiseen sekä sen tulkitsemiseen
- ULKOPUOLINEN TUKI VOIMAVARAKSI – JOTTA NÄKISI METSÄN PUILTA
 - Kodeissa ollaan usein niin lähellä tilanteita, että kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa. Ulkopuolinen näkökulma auttaa näkemään syy- ja seuraussuhteita.

HUOLEN ANALYSOINTI: esitä ainakin nämä kysymykset

Kuka on huolestuttavan tilanteen keskushenkilö?

Mikä on ongelma ja kenen mielestä?

Mikä on ongelman historia ja miksi se on nostettu esiin?

Mitä laukaisevia tekijöitä on voitu nostaa esiin?

Mitä se palvelee, mikä on sen viesti?

Miten keskushenkilö itse määrittelee tilanteensa ja sen mistä on kyse?

Miten muut näkevät tilanteen ja mitä muita näkökulmia tähän liittyy?

Lähde: Susanna Hintsala 2013

Esimerkki

”Asiakas soittelee siskolleen, joka kokee asian häiriöksi. Sisko soittaa palvelukotiin ja pyytää: ottakaa puhelin pois asiakkaalta?” Haastavaa käyttäytymistä?

Kuka on keskushenkilö?

- Kehitysvammainen henkilö, ohjaajat vai sisko,.

Mikä on ongelma ja kenen mielestä?

- Kehitysvammaisen ongelma? Palvelukodin ongelma? Siskon ongelma?

Mikä on ongelman historia ja miksi se on nostettu esiin?

Vaihtoehto 1: Ongelman historia on asukkaan saama uusi kiva puhelin ja sillä on kivaa soittaa?

ratkaisu voisi löytyä puhelimen käytön opiskelusta ja käyttäytymisen muistuttelusta, keskustelu yöllä soittelusta ja mahdollisesti yhteinen päätös kännykkäparkista öisin.

Vaihtoehto 2: Ongelman historia on asukkaan kokema yksinäisyys tai tylsistyminen. Sisko on ainoa, jolle soittaa. Ratkaisu voisi olla vapaa-ajan toiminnan kehittäminen

Vaihtoehto 3: Ongelman historia on se, että soittelu tai halu olla yhteydessä siskoon on aina lisääntynyt silloin, kun on ollut alamaissa. Ratkaisu voisi olla mielialan kohottaminen ja merkityksellisten asioiden lisääminen elämässä.

Laukaiseva tekijä haitalliselle puhelimen käytölle:

Uusi kiva ”lelu” ja onko mahdollista, että uutuuden viehäytys häviää pian.

Hyvän henkilökohtaisen avustajan menetyks ja vapaa-ajan toiminnan tyrehtyminen. Ei ole mitään muuta tekemistä.

Ikävä tutun ihmisen menetyksestä.

Mitä huoli palvelee, mitä huolella halutaan viestiä:

Sisko ei halua, että hänelle soittellaan ja toimenpiteet suuntautuvat puhelimen käytän estämiseen

Huoli palvelee kehitysvammaista ja sen viesti on vapaa-ajan toiminnan monipuolistaminen

Huoli palvelee kotiympäristöä ja kehitysvammaista itseään. On merkkejä masentuneisuudesta ja tarpeesta olla yhteydessä siskoon.

Huoli palvelee palvelukotia: neuvoton, miten tässä pitäisi edetä rikkomatta itsemääräämisoikeutta

Mitä mieltä kehitysvammainen henkilö itse on tilanteesta ja siitä, mistä asia johtuu

Erilaisten näkökulmien selvittäminen?

© Savon Vammaisasuntosäätiö/TEPA-projekti |

www.savas.fi/tepa/

Kenen kanssa huolen / ongelman kimppuun, kun on selvitetty mahdollinen syy käytöksen muuttumiseen

1. Somaattinen sairaus tai lääkityksen vaikutukset

Hakeudutaan terveydenhuollon ammattilaisten arvioitavaksi ja tutkittavaksi, kun epäillään kipua, huonoa vointia tai sairaus vie voimat.

Tärkeää on kokonaisvaltainen tutkimus ja kivun ja sairauksien hyvä hoito Käypä hoito –suositusten mukaan myös kehitysvammaisilla henkilöillä

- Palvelukodeissa ja kodeissa omaiset osaavat kertoa siitä, että kehitysvammaisen henkilön käyttäytymisessä ja olemisessa on tapahtunut muutos. Osataan seurata oireita ja olemista.
- Ongelma on se, että aina toisen ihmisen tuntemuksia on hankalaa muuttaa tarkoiksi kuvauksiksi oireista tai tuntemuksista. Useaa eri aikoihin ilmaantuvaa oiretta voi olla vaikeaa yhdistää johonkin lähihistoriassa tapahtuneeseen asiaan. Reagointi esimerkiksi kipuun on kokonaisvaltaisempaa, joten sitä on vaikeaa tunnistaa.

Esimerkiksi

- Esimerkiksi: haastavasti käyttäytynyt asiakas meni kehitysvammapoliklinikalle, jossa lähdettiin lääkityksellä hakemaan ongelmaan ratkaisua. Muutaman kuukauden sisällä vaikutusta haastavaan käyttäytymiseen ei ollut, mutta asiakkaalle alkoi tulla erilaisia fyysisiä vaivoja, joita henkilökunta hoidatti erillisinä oireina. Tarvittiin terveydenhuollon ammattilaista katsomaan tilannetta kokonaisuutena ja lopulta yhdistämään oireet mahdolliseen lääkemuutokseen.
- Miten tämän polun olisi pitänyt mennä: Asiakkaan olisi pitänyt mennä alun alkaen terveyskeskukseen, jossa olisi seulottu asiakkaalta mahdollista somaattista aiheuttajaa, kuten kipua. Jos tästä ei olisi ollut hyötyä olisi kv-poliklinikka seuraava ratkaisu. Jokaisessa kohdassa yhteistyön pitäisi toimia niin hyvin, että on seurantaohjeet ja kotihoidon ohjeet, joita seurata.

Kun polun alkupää ei toimi niin: akuuttivastaanotolla tavataan!

Kehitysvammaiset henkilöt sekä heidän huoltajansa saattavat sanoa, että terveydentila on "ihan hyvä" ellei erinomainen

MUTTA tarkemmin tarkasteltaessa akuutin vaivan lisäksi osoittautuu, että:

- 60 %:lla kehitysvammaisista henkilöistä on useita vammoja tai sairauksia
- 47%:lla on vaivoja aiheuttava neurologinen vaiva tai psykiatrinen ongelma, tai maha-, iho-, sydän ongelma viimeisen 6kk aikana
- 30 %:lla on vakilääkitys, jotain jostain joskus alettu eikä taustasta ja tarpeesta ole enää varmuutta

KANSANTAUDIT vaivaavat myös kehitysvammaisia henkilöitä:
Ylipaino on lisääntynyt roimasti

Marja-Leena Hassinen 2013: esitys Mikkelissä

Siksi tarpeen

- Terveystiedon keruu ja tiivistäminen
- Ennakkotiedon välittäminen henkilöstä terveydenhuollon ja kotiseurannan ohjeistaminen
- Terveys- ja hoitosuunnitelma ajan tasalle: hoitolinjaukset ja työnjako palvelujen välillä
- Seurannan ja kotihoidon onnistuminen

2. Neurologinen toiminnan häiriö, vaikeus ymmärtämisessä ja oppimisessa

- Keskittyminen ja toiminnan ohjauksen ongelmat, ymmärryksen ja väärinymmärryksen ongelmat
- Henkilöllä on vaikeuksia ymmärtää ja tuottaa puhetta. Kun ei ymmärrä tai ei pysty sanomaan, niin hermostuttaa

Tukena toimivalta vaaditaan tällöin:

- Ohjaa ja opeta henkilöä ja mallinna toivottua toimintaa
- Selitä selkokielellä, malta toistaa asioita
- Auta ja tue ymmärtämään
- Konkreettinen auttaminen asioiden tekemisessä

→ Tavoitteena on **tehdä tilanteesta hallittava henkilölle sanoittaen ymmärrettävästi, kuvittaen puhuttua, ohjaten konkreettisesti toimintaa.**

Lähde: Susanna Hintsala, 2013

Tilanteeseen löydettävä sopiva tuki

Kuinka paljon annetaan tukea?	PALJON	SILTÄ VÄLILTÄ	VÄHÄN
Millaista tukea annetaan?			
Luonnollisia vihjeitä	Lisää vihjeitä	Vihjeitä osoitettava, että henkilö huomaisi ne.	Vihjeet itsessään, annetaan henkilön itse huomata ne
Sanalliset vihjeet	Askel-askeleelta toiminnan sanoittaminen	Sanoittaminen tarvittaessa	Vihjeiden ja vinkkien antaminen tarvittaessa
Visuaaliset vihjeet	Näyttäminen konkreettisesti	Kuvien avulla toiminnan kuvaaminen	Osoittaminen ja ehdottamienn
Fyysiset vihjeet	Fyysinen avustaminen	Esineen avulla opastaminen	Pieni kosketus ohjaamaan

Lähde: Susanna Hintsala, 2013

3. Negatiivinen selviytymisstrategia, opittu kommunikointikeino

Esimerkiksi monet pako- ja välttämiskäyttäytymisen muodot

Tukena toimivalta henkilöltä odotetaan:

- Pitkäjänteistä toisin tekemisen opettelua kehitysvammaisen henkilön omassa yhteisössä
- Opeta (auta) onnistumista ja oppikaa epäonnistumisista / Opeta (auta) vastusten voittamisessa!

4. Verkostoristiidat

ongelmia aiheuttaa henkilön tukiverkoston keskinäiset erimielisyydet, kilpailu, mitätöinti

Tukena toimivalta henkilöltä odotetaan

Verkostoterapeuttinen työote, jolla etsitään keinoja elää omaa elämäänsä eli "työrauha" toteuttaa omaa elämää.

Lähde: Susanna Hintsala, 2013

5. Traumaperäinen stressireaktio

Hylkäämisen, kaltoin kohtelun, menetyksen kokemuksia

Tukena toimiva henkilö:

Jos seurauksena on pelko- ja ahdistusreaktioita on konsulttiapu tarpeen

6. Mielenterveysongelma

jatkuvat, toistuvat oireet, joita tulee tilasta ja ajasta riippumatta

Tukena toimivan henkilö

Hoidon ja kuntoutuksen huolellinen arviointi

Riittävä emotionaalinen tuki

Panostus jaksavaan tukiverkostoon

Lähde: Susanna Hintsala, 2013